

KÖYCEĞİZ-KALKAN KIYI BÖLGESİ VE YAKIN ÇEVRESİNDE NÜFUSUN DEĞİŞİM ÖZELLİKLERİ

(The properties of the population changes in Köyceğiz-Kalkan
coastal zone and its close surroundings)

Yrd.Doç.Dr.Yüksel GÜÇLÜ¹

ÖZET

Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresi, kabaca Türkiye'nin güneybatı köşesinde yer alır. Son yıllarda turfanda sebzecilik, turizm ve Caretta caretta türü deniz kaplumbağaları ile özdeşleşen fazlaca bozulmamış doğal çevre özellikleri nedeniyle adından sıkça söz ettiren bu yörenin dar bir alan kaplayan kıyı kesimi tarım ve turizm faaliyetlerinin ortaya koyduğu çekim etkisi nedeniyle hızlı bir nüfuslanma süreci yaşamaktadır. Geniş bir yer tutan ve oldukça dağlık bir yapıya sahip olan kıyı gerisindeki alanlar ise kıyı kesiminin tersine sürekli olarak nüfus kaybı yaşamaktadır.

Yöre nüfusu araştırmaya konu edilen 1955-1997 yılları arasındaki dönemde % 189,4 gibi yüksek bir oranda artış göstermiştir. Yıllık artış oranları da yıllar itibarıyla değişmekle birlikte oldukça yüksek seyretmektedir. Mutlak nüfus yoğunluğu 1997 yılı itibarıyla kıyı kesimindeki ovalarda 296,9 kişi/ km²'ye ulaşırken, kıyı gerisi alanlarda 8,3 kişi/ km²'ye kadar azalmaktadır.

Doğal ortamın taşıma kapasitesinin üzerinde gerçekleşen nüfus artışı, yörenin dağlık kesimlerinin sürekli bir nüfus kaybı yaşamasına neden olurken, tarım, turizm ve yerleşme açısından önemli bir potansiyele sahip olan kıyı kesiminin hızlı bir nüfuslanma süreci ile karşı karşıya gelmesine yol açmıştır. Kırların boşalması ve kıyı bölgesinin nüfus baskısı altına girmesine yol açan süreç beraberinde bir çok doğal ve sosyo-ekonomik sorunlara neden olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Nüfus, Köyceğiz-Kalkan, Doğal ortam, göç,

Abstract

Köyceğiz-Kalkan coastal zone and its surroundings are located on the south-western part of Turkey. This area is mentioned recently from the point of increasing production of early vegetables, tourism activities and Caretta caretta turtles. The aim of this study is emphasised out changes of population in this area.

The population in this area increased 189,4% between 1955 and 1997 years. The increasing rate of population is seen highly, though the increasing rate of population changes year to year. Absolute density of the population is 296,9 person per km² in sea-shore plains, 8,3 person per km² in mountainous area.

36,9 % of population live in city and 63,1 % of them live in rural area. Besides 11,5 % of population live in mountainous area, while 86,5 % of them live in plains which are between sea-shore and

250m altitude All the population live in this area extending between 100m and 1000m altitude.

Location places are rural settlement expect Fethiye,Köyceğiz,Ortaca and Dalaman The population of Dalyan,Göcek and Kalkan is increasing in tourism season

Key Words:population,Köyceğiz-Kalkan,natural environment,migration ,

GİRİŞ

1.Coğrafi Konum

Türkiye'nin güneybatı köşesinde yer alan Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresi, 1941 yılında toplanan I. Türk Coğrafya Kongresi'nde sınırları belirlenen Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü Teke Yöresi batısında bulunan Muğla ili'nin Köyceğiz, Ortaca, Dalaman ve Fethiye ilçeleri ile Antalya ilinin, Kay ilçesi, Kalkan beldesinin kısımlarını içine alır (Şekil 1).

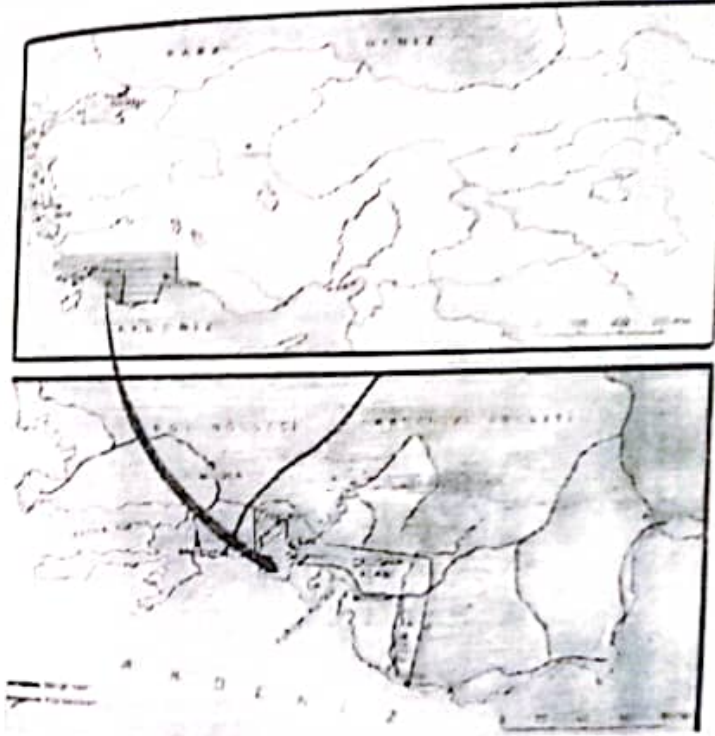
2.Amaç ve Kapsam

Bilindiği üzere herhangi bir coğrafi mekandaki doğal ortamı, koşulları doğrudan veya dolaylı olarak insan yaşamı ve faaliyetleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.Bunun yanında mekanı kullanan insan sahip olduğu kültür yoluyla üzerinde yaşadığı doğal ortamı kendine göre şekillendirmektedir.

Topografik yapı,iklim,bitki örtüsü,hayvan toplulukları ve toprak özelliklerinin birlikte etkileri sonucunda ortaya çıkan doğal ortamın potansiyelinden yararlanmak isteyen insan uygun coğrafi mekanda yerleşim faaliyetini sürdürmektedir.Doğal ortamda ve insan faaliyetlerinde zamana bağlı olarak ortaya çıkan değişimler insanların yaşam mekânlarındaki varlığını da etkilemekte ve buna bağlı olarak bazen mekânlar arasında yer değiştirmesine yol açmaktadır.Bu yer değiştirmesi süreci değişimin gerçekleştiği mekânlarda doğal,beyan ve ekonomik yapı farklılığına ve bazen de sorunlara yol açmaktadır.

Bu çalışmada,Türkiye genelinde olduğu üzere sosyo-ekonomik yapının 1950'lerden itibaren hızlı bir değişime sahne olduğu, hızlı değişim sürecine giren turizm faaliyetlerine karşın tarım faaliyetlerinin ekonomik yapıdaki ağırlıklı yerini deva ettirdiği,Caretta caretta türü deniz kaplumbağaları gibi özel çevre koruma bölgelerinin ilan edilmesi gerektirebilecek kadar zengin ekolojik değerlere sahip bulunan kıyı şeridinden itibaren belirgin hale gelen ve kıyı ovaları ile topografik olarak uyumsuzluk oluşturan dağlık yapının dikkat çektiği bir saha olarak Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresini kapsayan sahanın nüfusun gösterdiği değişimin 1955-1997 yılları arasındaki durumunu ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, adı geçen yörede nüfus

ve dikey yöndeki dağılışı ve dönemler itibariyle değişim durumları DİE tarafından 1955 ile 1997 yılları arasında gerçekleştirilen nüfus sayımlarının sonuçları dikkate alınarak incelenmiştir.Elde edilen nüfus değişim haritası ve dikey dağılışı için hazırlanan tablolara dayanarak nüfus ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Şekil 1:Çalışma alanı ve çevresinin lokasyon haritası(Güçlü,2000,şekil 1'den)

NÜFUSUN DEĞİŞİM ÖZELLİKLERİ

1. Nüfus Miktarı ve Dağılışı

Köyceğiz-Kalkan Kıyı bölgesi ve yakın çevresinin nüfus 1997 yılı verilerine göre yaklaşık 231.622'dir (Çizelge 1). Türkiye nüfusu içindeki nüfus payı %0,37, Akdeniz Bölgesi nüfusu ise %2,87'dir. Yöredeki mutlak nüfus yoğunluğu 59,52 kişi/km² bu değer Türkiye ortalamasının (81 kişi/km²) altındadır (Güçlü, 2000).

Yöredeki nüfusun büyük bölümü, doğal ortamı kullanarak yerleşmeye elverişli olduğu ve Köyceğiz-Kalkan arasındaki kıyı beldeleri ve yer alan ovalar (Köyceğiz Gölü çevresindeki ovalar; Dalaman, Fethiye-Eşen ovaları; Eşen Çayı vadi tabanı ile Üzümlü ve Kaya ovaları) üzerinde toplanmıştır. Bu tür alanların 1997 yılı nüfusu yaklaşık 204.000 ve bu miktar yöredeki toplam nüfusun %88,5'ine tekabül etmektedir. Bu alanlarda mutlak nüfus yoğunluğu da 296,9 kişi/km² gibi yüksek değere ulaşmaktadır. Buna karşın, yörede geniş yer tutan engebeli sahalardaki nüfus miktarı 26.697'dir ve mutlak nüfus yoğunluğu 11 kişi/km² civarındadır.

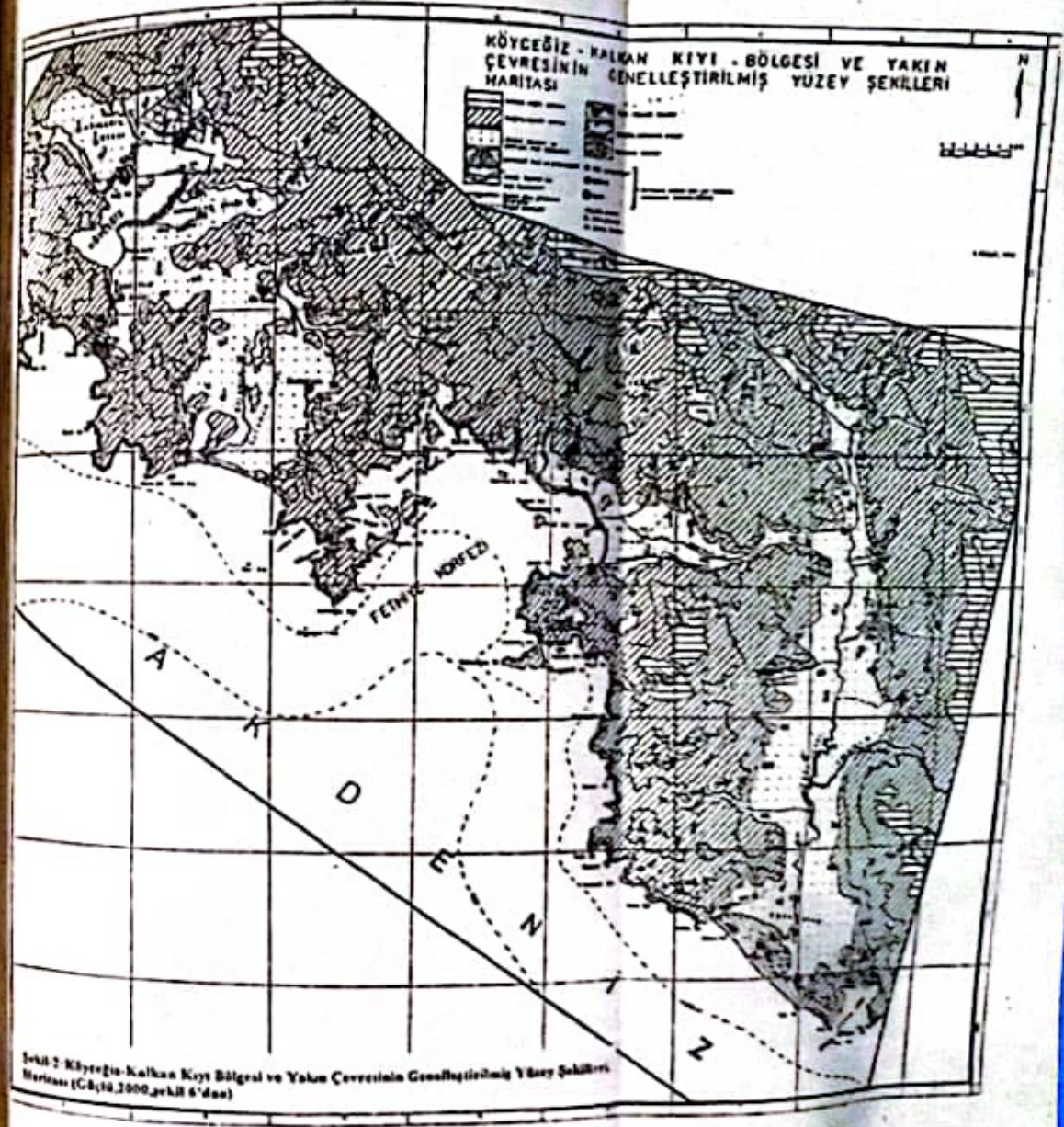
Nüfusu verilen Birim adı	Nüfus Miktarı (Toplam)	Şehir nüfusu miktar ve oranı (%)	Kır nüfusu miktar ve oranı (%)	Nüfus yoğunluğu (iki kişi/km ²)
Köyceğiz	28.349	7.324 - 25,8	21.025 - 74,2	19,1
Ortaca	31.775	15.160 - 47,7	16.615 - 52,3	25,4
Dalaman	27.690	16.496 - 59,6	11.194 - 40,4	43,8
Fethiye	141.115	46.479 - 32,9	94.636 - 67,1	80,3
Kay	46.839	7.916 - 16,9	38.923 - 83,1	28,9
Çalışma Alanı	231.622	85.459 - 36,9	146.163 - 63,1	89,1
Akdeniz Bölgesi	8.058.311	4.936.258 - 61,2	3.122.053 - 38,8	80,3
Türkiye	62.865.574	40.882.357 - 65,0	21.983.217 - 35,0	82,3

Çizelge 1- Köyceğiz, Ortaca, Dalaman, Fethiye ve Kaş ilçeleri ile çevre alanı, Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'de kır ve şehir nüfusu miktar ve oranı, mutlak nüfus yoğunluğu değerleri (1997 yılı verilerine göre) (Güçlü, 2000).

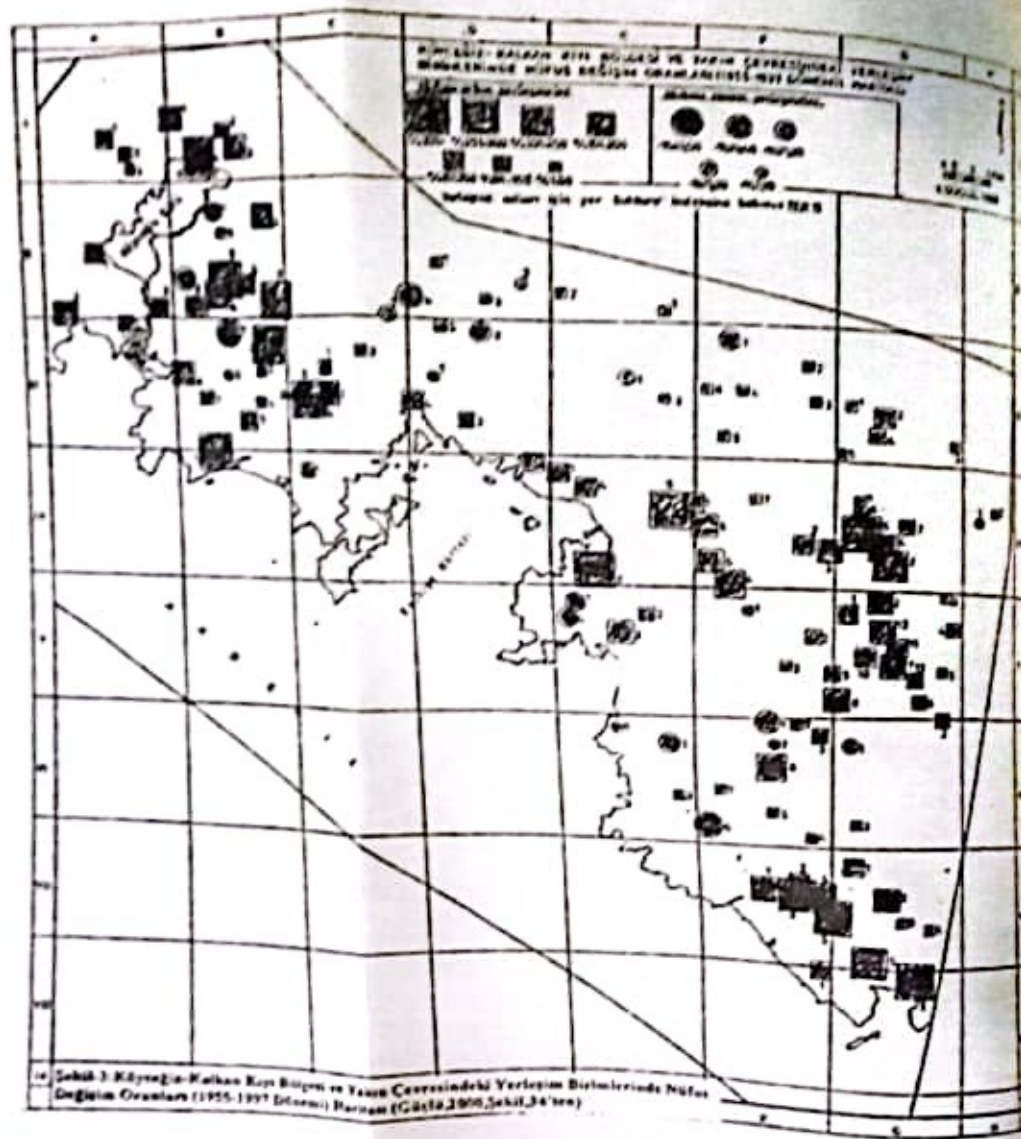
3. Nüfusun Dönemler İtibariyle Gösterdiği Değişim

Yöre nüfusu incelemeye konu olan 1955 ile 1997 yılları arasındaki nüfus miktarı olarak 151.597, oran olarak ise %189,4 artış kaydetmiştir. 6-20 yaş arasındaki yükseltilere denk düşen sahadaki %226,6'lık artış bir miktar bırakılırsa diğer yükselti kademelerindeki artış oranı genel orandan düşüktür.

Bu genel değerlendirmenin ardından Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresi nüfusunun 1955 ile 1997 yılları arasındaki sayım dönemleri

Şekil 2 Köyceğiz-Kalkan Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinin Genelleştirilmiş Yüzey Şekilleri Haritası (Güçlü, 2000, ölçek 1:50.000)

***1955-1960 Dönemi** Bu dönemde yöre nüfusu toplamda yaklaşık 339 oranında artış göstermiştir. Şehir nüfusu oranı %49,4'den %51,5'e, kırsal nüfusu oranı %49,5'ten %48,6'ya düşmüştür.

1955-1960 Dönemi Bu dönemde yöre nüfusu toplamda yaklaşık 1994 yıllık %3,9 oranında artış göstermiştir. Şehir nüfusu oranı %49,49'dan %40,74'e düşerken, kırsal nüfusu oranı %50,51'den %59,6'ya yükselmiştir. Ayrıca yerleşim birimi sayısı 103'ten 112'ye yükselmiştir.

Nüfusun yüksekli kademelerine göre dağılımına bakıldığında, 0-250 metre arası deniz düzeyi nüfus oranının 1955-1960 döneminde %15,23'ü artışı gösterdiği, 250 metreden yüksek kesimlerdeki artış oranının ise %1,3 olduğu görülmüştür (Çizelge 2) Bunun yanında, nüfusu azalma gösteren yerleşim birimlerinin %12,8'i 0-250 metre, %23,5'i 250 metreden yüksek kesimlerde yer almıştır.

Kısaca belirtmek gerekirse, söz konusu dönemde Köyceğiz ile
talan arasında yer alan kıyı kesimindeki ovalık sahalar henüz
gülmüşteki cazibesine kavuşmamıştır (bu yıllarda söz konusu ovaların
nemli sayılabilecek kesimleri bataklık karakterleri nedeniyle tarım ve
çerleşme faaliyetlerine uygun özelliklere sahip değildir) ve özellikle dağlık
kıyı alanlardaki yerleşim birimlerinde doğurganlık oranı yüksektir.

*1960-1965 Dönemi: Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinin nüfusu bu dönemde %17,36 (yillik %3,4) oranında artış göstermiştir. Bir önceki döneme göre nüfus artış oranı geri kalmıştır. Bu durumun nedenleri arasında yöre dışına (özellikle Avrupa ülkelerine) yaşanan içi göçü önemli yer tutar.

Şehir nüfusu oranı bu dönem sonunda %10,93'e yükselmiş, buna karşın kırsal nüfusu oranı %89,07'ye gerilemiştir. Ancak, şehir nüfusu kapsamında değerlendirilen nüfusun idari kritere göre olduğuna belirtmekte yarar vardır. Çünkü, bu dönemde nüfusu 10.000'i aşan yerleşim birimi mevcut değildir.

1955-1960 döneminde 0-250 metreler arasında denk düşen yükselti kademesindeki yerleşim birimlerinin nüfusu %21,37, 250 metreden yüksekte yer alan yerleşim birimlerinin nüfusu %6,15 oranında artış göstermiştir (Çizelge 2). Bu durum, yükseltisi 250 metreden fazla olan ovalardaki yerleşim birimlerinden, yerleşme ve tarım faaliyetlerine uygun arazilerde bulunan kıyı kesimine önemli oranda göç yaşandığını göstermektedir. Özellikle Fethiye ve Dalaman ovaları ile Ege kıyısı vadisi tahani bu göçler nedeniyle önemli oranda nüfus kazanmıştır.

Bu dönemde, yörede nüfusu azalan yerleşim birimlerinin %13,92'si 0-250 metre, %10,81'i 250 metreden yüksek sahalarda yer almaktadır. Nüfusu azalma gösteren yerleşim birimlerinden 0-250 metreler arasında, yerleşme alanlarının oranının yüksek olmasının nedenleri arasında, yerleşme sayılarının fazlalığı ve yerleşim birimleri arasındaki nüfus değişimi önemli yer tutar.

***1965-1970 Dönemi:** Bu dönemde yöre nüfusu %16,0 (yillik ortalama artış göstermiştir (Çizelge 2). Artış oranı bir önceki dönemden daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Bunun yanında şehir nüfusu oranı %11,38'e ulaşmış, kırsal nüfusu oranı % 88,62'ye gerilemiştir. Ayrıca, yörenin kalabalık yerleşim birimi durumundaki Fethiye'nin nüfusu 10 bin sınırını aşmıştır. Bu nedenle, 1970 sayımına göre yörede nüfus artışından şehir nüfusu değerlendirmesi yapılabilmektedir.

Nüfusu azalma kaydeden yerleşim birimlerinden %17,44'u 0-250 metreler arasındaki yükselti kademesinde yer alırken, 250 metreden yüksek kesimlerde ise bu oran %48,64 gibi yüksek bir değere ulaşmıştır. Yüksek kesimlere bağlı olarak nüfus artış oranlarına bakıldığında, 0-250 metreler arasında bulunan yerleşim birimlerinin nüfus artış oranı %19,41 düzeyinde bulunduğu, buna karşın 250 metreden yüksek kesimlerde %4,84'e gerilemiş olduğu görülmüştür. Bu veriler, Köyceğiz-Kalkan arasındaki kıyı kesiminde yer alan ve tarımsal açıdan yüksek potansiyele sahip bulunan alanların (özellikle Fethiye Ovası'nın Karpazlı, Yanıklar köylerinin yer aldığı kesimi, Köyceğiz Gölü çevresindeki ovalar ve Eşen Ovası) başta yöredeki dağlık yüksek sahalarda olmak üzere dışarıya giderek artan bir oranda göç aldığını göstermektedir.

***1970-1975 Dönemi:** Dönem toplamında %9,77 (yillik ortalama artış oranı) gerçekleşen nüfus artışı bir önceki dönemin oldukça altında gerçekleşmiştir (Çizelge 2). Nüfus artış oranında kaydedilen bu gerileme doğum ve ölüm oranlarında ülke ölçüsünde yaşanan düşüşün önemli etkisi görülmüştür. Ayrıca, çalışma alanı dışına yaşanan iş ve eğitim amaçlı göçlerin yoğunluk kazanması ve kırsal kesimlerdeki ovalara olan göçün sonunda toprağa yerleşme faaliyetlerinin önemli ölçüde tamamlanması olmasının da düşüşte önemli rolü olmuştur.

Yöredeki şehir nüfusu oranı idari kriterlere göre %12,12 nüfus kriterine göre %8,89'a yükselirken, kırsal nüfusu oranları ise sırasıyla %87,81 ve %91,11'e gerilemiştir. Bir önceki döneme göre yerleşim birimi sayısında ise herhangi bir değişiklik görülmemiştir.

Bu dönemde, nüfus artış oranları 0-250 metreler arasına denk düşen yükselti kademesinde %11,35, 250 metreden yüksek kesimlerde ise %3,31 olarak gerçekleşmiştir. Bunun yanında, nüfusu azalma kaydeden yerleşim birimlerinden %18,6'sı 0-250 metreler arasında, %29,72'si ise 250 metreden yüksek sahalarda yer almıştır. Bu veriler ışığında, yörenin dağlık ve engebeli kesimlerindeki yerleşim birimlerinin göç vermeye devam ettiğini, göç edenlerin ise çoğunlukla kırsal kesimdeki verimli tarım alanlarına bünyesinde bulunduran ovalara yerleştikleri ve/veya yöre dışına gittikleri söylenebilir.

***1975-1980 Dönemi:** Bu dönemde toplam nüfus artışı %12,12 (yillik artış oranı) olarak gerçekleşirken, yerleşim birimi sayısı 124'e ulaşmıştır. Çalışma alanının kuzeydoğusunda yer alan Seki platosu üzerindeki yerleşim

birimlerinden Fethiye ve Eşen ovaları ile Eşen Çayı vadi tabanına yaşanan göçün bu dönemdeki nüfus artışında önemli bir etkisi olmuştur.

Şehir nüfusu oranı bu dönemde hem idari hem de nüfus kriterlerine göre artmış ve sırasıyla %12,26 ve %8,92 düzeyine ulaşmıştır. Kırsal nüfusu oranı ise sırasıyla %87,74 ve 91,08 düzeyine gerilemiştir. Sağlanan ilerlemelere karşın yöredeki şehirleşme oranının bu dönemde hala oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında, Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinde ekonominin hemen tümüyle tarım ve hayvancılığa dayalı olması başta gelmektedir. Ayrıca, Dalaman'da kurulu olan SEKA kağıt fabrikası ve Fethiye'nin Karagedik Mahallesi'nde kurulu olan ETİBANK'a ait krom cevheri ayıklama tesisi dışında sanayi tesisinin bulunmaması ve turizm faaliyetlerinin bu dönemde henüz gelişmemiş olması da bu durumun oluşmasında önemli rol oynamıştır.

1975-1980 döneminde nüfusu azalma kaydeden yerleşmelerin oranı 0-250 metreler arasına denk düşen yükselti kademesinde %26,74, 250 metreden yüksek kesimlerde ise %29,72'dir. Kırsal kesimdeki yerleşmeler arası nüfus artışı, yerleşim birimi sınırlarındaki değişim ile Fethiye, Köyceğiz, Ortaca ve Dalaman şehirlerine yaşanan göçlerin 0-250 metreler arasındaki yerleşmelerde görülen nüfus azalmasında önemli etkisi görülmüştür. Ayrıca, bu dönemde 0-250 metreler arasındaki nüfus artış oranı %7,63, 250 metreden yüksek kesimlerde %13,25 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumun temel nedeni, söz konusu dönemde Türkiye'de siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan yaşanan istikrarsız ortamın yöreyi de etkisi altına almış olması dolayısıyla kırsal kesiminde yer alan yerleşmelere olan göçün oldukça düşük bir düzeye gerilemesidir.

***1980-1985 Dönemi:** Toplam nüfus artışının %17,92 gibi (yillik ortalama %3,5) yüksek bir oranda gerçekleştiği bu dönemde, şehir nüfusu artış oranı da sıçrama yapmıştır. Artışın bir önceki dönemden yaklaşık %5 oranında daha yüksek olduğu 1980-1985 döneminde, şehir nüfusu oranı idari sınıflamaya göre %21,63, nüfus sınıflamasına göre ise %18,33 düzeyine ulaşmıştır. Bunun sebepleri arasında 1980 yılından itibaren ülke düzeyinde huzurlu bir ortamın hakim olması ve ekonominin tekrar canlandırılmasına yönelik olarak alınan tedbirlerden yöre ekonomisinin de etkileneceği önemli yer tutar. Bu dönemde, sağlanan krediler sayesinde seracılık faaliyetlerinde meydana gelen gelişime bağlı olarak tarım faaliyetlerinin eskiye oranla daha hızlı bir gelişim sürecine girmesi, üretilen ürünlerin pazarlama koşullarının daha iyi bir düzeye gelmesi ve turizm faaliyetlerinde sağlanan hızlı gelişime Köyceğiz-Kalkan arasındaki kırsal kesiminde yer alan ovalık sahalarda cazibesini önemli ölçüde arttırmıştır. Bunun sonucunda 1980-1985 dönemine ait nüfus artışı bir önceki dönemden daha yüksek oranda gerçekleşmiştir.

Bu dönemde, yöre nüfusunun yükseltiye bağlı olarak gösterdiği değişime bakıldığında, 0-250 metreler arasına denk düşen yükselti kademesinde %20,41 (yillik %4,08), 250 metreden yüksek kesimlerde ise

%7,43 (yıllık %1,48) oranında bir artışın mevcut olduğu görülmüştür. Aynı yılın verilerine göre 250 metreler arasındaki sahalara denk düşen nüfus Akdeniz Bölgesinde toplam nüfusun %37,9'unu, Türkiye genelinde %29,06'sını teşkil etmektedir (Sergün, 1994 :s.17) Buna göre yörenin kıyı kesimindeki nüfus buradaki sınırları içinde bulunduğu bölge ve hem de ülke ölçüsüne göre çok yüksektir.

Nüfusu azalan yerleşim birimlerinin oranı 0-250 metreler arasında %23,25, 250 metreden yüksekte ise %13,15 civarındadır. Yöredeki kesimini kapsayan 0-250 metreler arasındaki sahada nüfusu azalma gösteren yerleşim birimlerinin oranının yüksek olmasında yerleşim birimlerinin sınırlarındaki değişim ve şehir yerleşmelerinin alanlarının genişlemesi önemli rol oynamıştır.

***1985-1990 Dönemi:** Nüfus artış hızında düşüşün yaşandığı dönemde toplam artış oranı %10,50 (yıllık %2,1) olarak gerçekleşmiştir. Buna karşın, şehir nüfusu oranı artışını sürdürmüştür. Buna göre %28,42, nüfus kriterine göre ise %25,35 düzeyine ulaşmıştır. Şehir nüfusu oranı ise bunun tam tersi olarak azalmış ve sırasıyla %71,58 ve %74,65 düzeyine gerilemiştir.

Nüfusun yükseltiye göre değişimine bakıldığında, bu dönemde 250 metreler arasına denk düşen alanlarda %13,13 (yıllık %2,26) oranında nüfus artışının yaşandığı, 250 metreden yüksekte yer alan sahalarda ise %1,85 (-%0,37) oranında azaldığı görülmüştür (Çizelge 2). Yörede geniş alan kaplayan dağlık ve yüksek kesimlerdeki yerleşim birimlerinden kıyıda yer alan ovalara ve/veya yöre dışına yaşanan göç nedeniyle, 250 metreden yüksekteki alanlarda ilk defa bu dönemde nüfus azalması yaşanmıştır. Diğer yandan, söz konusu dönemde nüfus azalan yerleşim birimi oranı 0-250 metreler arasında %23,3 civarında iken, 250 metreden yüksekte yer alan sahalarda ise %65,78'e ulaşmıştır.

1990 yılına gelindiğinde, Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yöre çevresinde doğal nüfus artış oranının düşmüş olduğu, dağlık kesimlerde yoğun bir şekilde göç verildiği, göç edenlerin genellikle Fethiye, Köyceğiz, Dalaman, Ortaca, Kemer çevresine yerleştikleri ve yöre dışına göç ettikleri şeklinde özetlenebilecek bir yapının mevcut olduğu görülmektedir.

***1990-1997 Dönemi:** Yöre nüfusu dönem toplamında %10,99 (yıllık %1,57) oranında artış göstermiştir. Yıllık artış oranı 1985-1990 dönemine göre azalma kaydetmiştir. Bu dönemde şehir nüfusu oranı idari kriterlere göre %36,9'a, nüfusa kriterine göre ise %33,7'ye yükselmiştir. Kırsal nüfusu oranı şehir nüfusunundaki artışa paralel olarak azalmış ve sırasıyla %63,1 ve %66,3'e düşmüştür.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Oran (%)
Toplam Nüfus	100.000	105.000	110.000	115.000	120.000	125.000	130.000	135.000	140.000	145.000	150.000	155.000	160.000	165.000
Şehir Nüfusu	35.000	38.000	41.000	44.000	47.000	50.000	53.000	56.000	59.000	62.000	65.000	68.000	71.000	74.000
Kırsal Nüfus	65.000	67.000	69.000	71.000	73.000	75.000	77.000	79.000	81.000	83.000	85.000	87.000	89.000	91.000
Oran (%)	35.00	36.19	37.37	38.57	39.76	40.95	42.14	43.33	44.52	45.71	46.90	48.09	49.28	50.47
0-250 m	10.000	10.500	11.000	11.500	12.000	12.500	13.000	13.500	14.000	14.500	15.000	15.500	16.000	16.500
250 m ve üzeri	5.000	5.500	6.000	6.500	7.000	7.500	8.000	8.500	9.000	9.500	10.000	10.500	11.000	11.500
Oran (%)	10.00	10.50	11.00	11.50	12.00	12.50	13.00	13.50	14.00	14.50	15.00	15.50	16.00	16.50
Oran (%)	30.00	31.43	33.33	35.56	37.78	40.00	42.31	44.44	46.67	48.89	51.11	53.33	55.56	57.78
0-250 m	10.000	10.500	11.000	11.500	12.000	12.500	13.000	13.500	14.000	14.500	15.000	15.500	16.000	16.500
250 m ve üzeri	5.000	5.500	6.000	6.500	7.000	7.500	8.000	8.500	9.000	9.500	10.000	10.500	11.000	11.500
Oran (%)	10.00	10.50	11.00	11.50	12.00	12.50	13.00	13.50	14.00	14.50	15.00	15.50	16.00	16.50
Oran (%)	30.00	31.43	33.33	35.56	37.78	40.00	42.31	44.44	46.67	48.89	51.11	53.33	55.56	57.78

Çizelge 2-Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yöre çevresindeki nüfus ve nüfus oranları (1985-1997 yılları arasında)

Not: 1-Şehir nüfusu, 2-Kırsal nüfus, 3-Oran (%)

ve %66,3 oranına gerilemiştir. Buna rağmen yöredeki nüfusu oranı Türkiye ortalamasından yaklaşık %80 daha yüksektir.

Yükselti basamakları itibariyle nüfus değişimine bakıldığında 0-250 metreler arasında %18,32 (yıllık %2,61) oranında artış gösterdiği, 250 metreden yüksek kesimlerde ise %4,14 (yıllık %0,59) oranında düşüş kaydettiği görülmektedir (Çizelge 2). Bu noktadan hareketle yörenin dağlık kesimlerinin giderek nüfus yitirmesine yol açan sürecin 1990-1997 döneminde biraz daha belirgin bir hale geldiği söylenebilir. Diğer yandan, bu dönemde nüfusu azaltan kaydeden yerleşim birimlerinin %44,3'ü 0-250 metreler arasında %47,3'ü ise 250 metreden yüksek kesimlerde yer almaktadır. Köyceğiz ile Kalkan arasındaki kıyı kesimini içine alan 0-250 metreler arasındaki yükselti basamağına denk düşen sahada nüfusun bu dönemde önemli oranda artmasına karşın, burada yer alan yerleşim birimlerinde nüfus azalması görülmesinin nedenleri arasında Fethiye, Dalaman ve Ortaca belediye sınırlarının genişlemesi, kıyıda bazı amaçlarla kendilerini başka bir yerleşim birimine saydırmalarının önemli rolü olmuştur.

1990-1997 dönemi ile ilgili olarak yörede gözlenen bir başka durum da 250 metreden yüksekte yer alan ve sahip oldukları doğal ortam koşullarının ekonomik açıdan fazlaca uygun bulunmadığı ve özellikle tarım faaliyetleri açısından ortaya çıkan ölü devre yarattığı kış mevsimindeki boy zaman sorununun yaşandığı bu yerleşim birimlerinden önemli miktarda ailelerin kıyı kesimindeki ovalık alanlara seracılık yapmak amacıyla göç etmesidir. Bu olay ise yukarıda belirtilen nüfus değişiminde oldukça etkili olmuştur.

Yukarıda belirtildiği üzere, 1955-1997 dönemi itibariyle Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinde ovaların geniş yer tuttuğu kıyı kuşağında yoğun bir nüfus artışı yaşanmıştır. Bu durumun en önemli nedeni Köyceğiz Gölü çevresindeki ovalar, Dalaman, Fethiye, Eşen ve Kaya ovaları ile Eşen Çayı vadisi tabanına, yüksek tarım ve turizm potansiyeline bağlı olarak yörenin dağlık ve yüksek sahalarından yaşanan göçtür. "Kırların boşalması" olarak da adlandırılan bu süreç, Türkiye'nin birçok yerinde olduğu üzere yöredeki dağlık alanların giderek boşalması, buna karşın kıyı kesimindeki ovalık ve düz alanların giderek artan bir nüfus baskısı ile maruz kalması sonucunu doğurmuş ve/veya doğurmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Köyceğiz - Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinin nüfusu 1955-1997 döneminde %189,4 gibi yüksek bir oranda artış göstermiştir. Bunun yanında, aynı dönemde yerleşim birimi sayısı da 126'ya yükselmiştir.

1955-1997 yılları arasında en yüksek nüfus artışı 1955-1960 döneminde (%19,41), en düşük artış 1985-1990 döneminde (%10,50) gerçekleşmiştir. 1985-1990 ve 1990-1997 dönemlerindeki artış oranları karşılaştırıldığında dönemlik artışların Türkiye ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür.

Şehir nüfusu oranı bu dönem sonunda idari kritere göre %66,3a nüfus kriterine göre %33,7'ye yükselmiş olmasına karşın, Türkiye ortalamasının altındadır. Kıy nüfusu oranı ise sürekli bir şekilde azalmasına karşın (%63,1 / %66,3) hala Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Nüfus artışına paralel olarak yöredeki mutlak nüfus yoğunluğu değerleri de artış göstermiştir. Örneğin 1955'te 20,5 kişi/km² olan nüfus yoğunluğu değeri 1997'de 59,5 kişi/km²'ye yükselmiştir. Bu nüfus yoğunluğu değeri de Türkiye ortalamasının altındadır. Diğer yandan, kıyı kesiminde yer alan ovalık alanlardaki nüfus yoğunluğu 296,9 kişi/km² gibi oldukça yüksek bir değere ulaşmıştır.

1955-1997 döneminde nüfusu azalma gösteren yerleşim birimlerinin büyük bölümü 250 metreden yüksekteki sahalarda yer almaktadır. Söz konusu kesimdeki yerleşim birimlerinin payı miktar olarak sürekli artmasına karşın, genel nüfus içindeki payı giderek azalmış ve % 10'lara kadar gerilemiştir. Bu durum "kırların boşalması" olarak adlandırılan olgunun bu yörede bariz olarak yaşandığını göstermektedir. Özellikle 1985-1990 ve 1990-1997 dönemlerinde nüfus artışının söz konusu alanlarda negatif değerler göstermesi de bunu kanıtlar niteliktedir.

Yörede yükseltisi genellikle 0-250 metreler arasına denk düşen ve kıyı kesimini içine alan sahada sürekli bir nüfus artışı ve kıyı kesimindeki nüfus artışı ile değişiklikler göstermesine karşın bu görülmüştür. Dönemler itibariyle nüfus artışı yüksektir. Yüksek nüfus artışı kıyı alanlardaki nüfus artışı oranı oldukça yüksektir. Yüksek nüfus artışı doğurganlık oranının yüksekliğinden ziyade, başta yörenin dağlık ve engelsiz kesimleri olmak üzere kıyı kesimi dışından verimli tarım bir sonucudur. Çünkü kıyı kesimindeki ovaların hemen her mevsim tarım alanlarına sahip olması, iklim koşullarının her mevsim tarım yapılabilmesine uygunluk göstermesi (seracılık faaliyetleri ile kıy

mevsiminde de yaz sebzeleri yetiştirebilmek mümkün olmaktadır. Topoğrafik şartların yerleşmeye uygunluğu, ulaşım kolaylığı, elverişliliği ve turizm potansiyelinin yüksek olması gibi nedenlerle bu tür alanların cazibesini arttırmış ve nüfuslanmasına yol açmıştır.

Kıyı kesiminde nüfus birikiminin yanı sıra yoğun bir yerleşim olgusu görülür. Fethiye, Köyceğiz, Ortaca ve Dalaman dışında kıyıda yerleşmelerinin hakim olduğu söz konusu alanda yerleşmelerin yaklaşık %71'i yer almaktadır.

Dağlık ve engebeli alanların sürekli olarak nüfus kaybetmesi (özellikle genç insanların göç etmesi) ve Köyceğiz ile Kalkan arasındaki kıyı kesiminin sürekli nüfus kazanmasına yol açan durum, yöre içinde bir nüfus dengesizliği yaratmış ve yaratmaktadır. Dağlık sahalarda adeta terk edilmişlik izlenimi uyandıran süreçler, kıyı kesiminde ise tam tersine nüfus ve yerleşme yoğunluğuna neden olmaktadır. Bu durum ise kıyı kesiminde tarım yapılmasına uygun olan ve I. ila IV. sınıf arasında arazi kullanım kabiliyet sınıflarına dahil olan arazilerin yerleşim alanları olarak kullanılmasına, seracılık yaygınlaşması sonucu ortaya çıkan "daha dar bir alandan daha fazla verim alınması" olgusu nedeniyle toprağın öneminin bir ölçüde eksiklik oranla göz ardı edilmesine; yerleşim birimlerinin yeterli alt yapıya sahip olmaması ve artan tarımsal faaliyetlere bağlı olarak gübre ve ilaç kullanımının yaygınlaşmasından kaynaklanan çevre kirliliği; Dalaman, Sarıgerme, Göcek, Çalış, Fethiye merkezli, Hisarönü, Ölüdeniz ve Patara çevresinde yoğunlaşan tesislerinin yanlış yer seçimi, doğal çevre ile uyumlanmayan özelliklere sahip olması ve altyapı yetersizliği nedeniyle doğal çevre sorunlarına yol açmaktadır.

1988 yılından itibaren Türkiye'de kurulmaya başlanan çevre koruma bölgelerinden Köyceğiz-Dalyan, Fethiye-Göcek ve Patara özel çevre koruma bölgeleri yöre sınırları dahilinde yer almaktadır. Bu tür sahalarda da kıyı kesiminde nüfus baskısından kaynaklanan sorunların olumsuz etkilerinin en fazla hissedildiği alanlar arasındadır.

Köyceğiz-Kalkan kıyı bölgesi ve yakın çevresinde yer alan şehir yerleşmeleri bulundukları sahalardaki başlıca çekim alanlarını teşkil etmektedirler. Özellikle Fethiye ve Dalaman bu açıdan dikkat çekmektedir. Ayrıca, turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı nisan-ekim ayları arasındaki dönemde kıyı kesimindeki yerleşim birimlerinde nüfusları birkaç katına ulaşmakta, nüfus ve yerleşmelerinde

kaynaklanan sorunlar da o ölçüde fazlalaşmaktadır. Bu ve benzeri sorunların çözülebilmesi aşağıda belirtilen çözüm yolları önerilebilir.

*Nüfustan kaynaklanan sorunların çözümü için yörede bilimsel çalışmalara göre oluşturulmuş planlamanın yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için öncelikle arazi kullanım kabiliyet sınıflamasına gidilerek doğal ortamın potansiyeli belirlenmelidir.

* Tarım, hayvancılık, ormancılık, su ürünleri üretimi, madencilik, sanayi, ulaşım, turizm faaliyetleri için uygun alanlar belirlenmelidir. Bunun ardından, yöre halkı doğal ortam koşulları ile uyumlu bir sosyo-ekonomik yaşamın nasıl sürdürülebileceği konularında havza bazında eğitilmelidir. İnsanların içinde yaşadıkları sahalarda barınmalarını temine yönelik alternatif faaliyetler desteklenmelidir.

*Deprem riskinin çok yüksek olduğu yörede hem yerleşim alanlarının hem de turizm tesislerinin yer seçimine dikkat edilerek yeniden bir iskan modeli oluşturulmalıdır.

*Köyceğiz Gölü havzası, Dalaman Çayı aşağı havzası, Fethiye Körfezi havzası ve Eşen Çayı aşağı havzalarında kıyı kesimindeki turizm faaliyetlerinin temel unsuru olan denizlerin kirlenmesini önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda, tarımsal faaliyetlerin bilinçli yapılmasına yönelik olarak çiftçilerin eğitilmesi, kıyıda yer alan yerleşmelerin katı ve sıvı atıklarının olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olan çalışmaların bir an önce tamamlanması sağlanmalıdır. Ayrıca, aile planlaması çalışmalarına daha fazla önem verilmesi gerekir.

Bu ve benzeri çalışmaların yapılması durumunda nüfustan kaynaklanan sorunların en aza indirilebilmesi mümkün olacak ve sürdürülebilir kalkınma adına gerekenler yapılmış olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

GÜÇLÜ, Y., Köyceğiz-Kalkan Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Doğal Ortam İnsan İlişkileri D.E.Ü. Eğit. Bil. Ens. Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), İzmir, 2000, s: 215-230.

SERGÜN, Ü., "Türkiye'de Kıy Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağılışı", 1st Univ. Deniz Bil. ve Coğ. Ens. Bülteni, Sayı 11, İstanbul, 1994, s: 17.

STURCK,E., "Türkiye'nin Güney Kıyı Bölgesinde Tarımsal ve
Yeniliğin Yaygınlaşması. Seracılık." Ist.Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, Cilt:2, Sayı:3, İstanbul, 1973, s.79,81,87

TUNCCEL,M., GÖÇMEN,K., "Köyceğiz-Fethiye Yöresinde Bir
Coğrafi Gözlemler". Ist.Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, Cilt:2, Sayı:18-19, İstanbul, 1973, s.118-127.

TUNÇDİLEK,N., Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları
Ist.Üniv. Yay. No: 2364/96, İstanbul, 1978, s.53.

TUNÇDİLEK,N., "Araziden Yararlanmada Yeni Bir Yöntem
Denemesi İçin Coğrafi Gerekçe". Ist.Üniv. Coğ. Enst. Bülten, Cilt:2, Sayı:3, İstanbul, 1978, s.82-87.

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İÇİŞLERİ YERİNE KURULAN HATİRLERİNE AİT YER BULURU İNDİKSİ									
No	Yer Adı	Yer Adı	No	Yer Adı	Yer Adı	No	Yer Adı	Yer Adı	Yer Adı
1	Büyükbuğ	EH	1	Arpaçlı	GH	1	Paşalı	GH	1
2	Jahm	EH	2	Çengeller	GH	2	Orta	GH	2
3	İzmir	EH	3	Karabük	GH	3	Beylik	GH	3
4	Yeni	EH	4	Kargı	GH	4	Çayır	GH	4
5	Çelebi	EH	5	Paşalı	GH	5	Yeni	GH	5
6	Yeni	EH	6	Yeni	GH	6	Yeni	GH	6
7	Yeni	EH	7	Yeni	GH	7	Yeni	GH	7
8	Yeni	EH	8	Yeni	GH	8	Yeni	GH	8
9	Yeni	EH	9	Yeni	GH	9	Yeni	GH	9
10	Yeni	EH	10	Yeni	GH	10	Yeni	GH	10
11	Yeni	EH	11	Yeni	GH	11	Yeni	GH	11
12	Yeni	EH	12	Yeni	GH	12	Yeni	GH	12
13	Yeni	EH	13	Yeni	GH	13	Yeni	GH	13
14	Yeni	EH	14	Yeni	GH	14	Yeni	GH	14
15	Yeni	EH	15	Yeni	GH	15	Yeni	GH	15
16	Yeni	EH	16	Yeni	GH	16	Yeni	GH	16
17	Yeni	EH	17	Yeni	GH	17	Yeni	GH	17
18	Yeni	EH	18	Yeni	GH	18	Yeni	GH	18
19	Yeni	EH	19	Yeni	GH	19	Yeni	GH	19
20	Yeni	EH	20	Yeni	GH	20	Yeni	GH	20
21	Yeni	EH	21	Yeni	GH	21	Yeni	GH	21
22	Yeni	EH	22	Yeni	GH	22	Yeni	GH	22
23	Yeni	EH	23	Yeni	GH	23	Yeni	GH	23
24	Yeni	EH	24	Yeni	GH	24	Yeni	GH	24
25	Yeni	EH	25	Yeni	GH	25	Yeni	GH	25
26	Yeni	EH	26	Yeni	GH	26	Yeni	GH	26
27	Yeni	EH	27	Yeni	GH	27	Yeni	GH	27
28	Yeni	EH	28	Yeni	GH	28	Yeni	GH	28
29	Yeni	EH	29	Yeni	GH	29	Yeni	GH	29
30	Yeni	EH	30	Yeni	GH	30	Yeni	GH	30
31	Yeni	EH	31	Yeni	GH	31	Yeni	GH	31
32	Yeni	EH	32	Yeni	GH	32	Yeni	GH	32
33	Yeni	EH	33	Yeni	GH	33	Yeni	GH	33
34	Yeni	EH	34	Yeni	GH	34	Yeni	GH	34
35	Yeni	EH	35	Yeni	GH	35	Yeni	GH	35
36	Yeni	EH	36	Yeni	GH	36	Yeni	GH	36
37	Yeni	EH	37	Yeni	GH	37	Yeni	GH	37
38	Yeni	EH	38	Yeni	GH	38	Yeni	GH	38
39	Yeni	EH	39	Yeni	GH	39	Yeni	GH	39
40	Yeni	EH	40	Yeni	GH	40	Yeni	GH	40
41	Yeni	EH	41	Yeni	GH	41	Yeni	GH	41
42	Yeni	EH	42	Yeni	GH	42	Yeni	GH	42
43	Yeni	EH	43	Yeni	GH	43	Yeni	GH	43
44	Yeni	EH	44	Yeni	GH	44	Yeni	GH	44
45	Yeni	EH	45	Yeni	GH	45	Yeni	GH	45
46	Yeni	EH	46	Yeni	GH	46	Yeni	GH	46
47	Yeni	EH	47	Yeni	GH	47	Yeni	GH	47
48	Yeni	EH	48	Yeni	GH	48	Yeni	GH	48
49	Yeni	EH	49	Yeni	GH	49	Yeni	GH	49
50	Yeni	EH	50	Yeni	GH	50	Yeni	GH	50
51	Yeni	EH	51	Yeni	GH	51	Yeni	GH	51
52	Yeni	EH	52	Yeni	GH	52	Yeni	GH	52
53	Yeni	EH	53	Yeni	GH	53	Yeni	GH	53
54	Yeni	EH	54	Yeni	GH	54	Yeni	GH	54
55	Yeni	EH	55	Yeni	GH	55	Yeni	GH	55
56	Yeni	EH	56	Yeni	GH	56	Yeni	GH	56
57	Yeni	EH	57	Yeni	GH	57	Yeni	GH	57
58	Yeni	EH	58	Yeni	GH	58	Yeni	GH	58
59	Yeni	EH	59	Yeni	GH	59	Yeni	GH	59
60	Yeni	EH	60	Yeni	GH	60	Yeni	GH	60
61	Yeni	EH	61	Yeni	GH	61	Yeni	GH	61
62	Yeni	EH	62	Yeni	GH	62	Yeni	GH	62
63	Yeni	EH	63	Yeni	GH	63	Yeni	GH	63
64	Yeni	EH	64	Yeni	GH	64	Yeni	GH	64
65	Yeni	EH	65	Yeni	GH	65	Yeni	GH	65
66	Yeni	EH	66	Yeni	GH	66	Yeni	GH	66
67	Yeni	EH	67	Yeni	GH	67	Yeni	GH	67
68	Yeni	EH	68	Yeni	GH	68	Yeni	GH	68
69	Yeni	EH	69	Yeni	GH	69	Yeni	GH	69
70	Yeni	EH	70	Yeni	GH	70	Yeni	GH	70
71	Yeni	EH	71	Yeni	GH	71	Yeni	GH	71
72	Yeni	EH	72	Yeni	GH	72	Yeni	GH	72
73	Yeni	EH	73	Yeni	GH	73	Yeni	GH	73
74	Yeni	EH	74	Yeni	GH	74	Yeni	GH	74
75	Yeni	EH	75	Yeni	GH	75	Yeni	GH	75
76	Yeni	EH	76	Yeni	GH	76	Yeni	GH	76
77	Yeni	EH	77	Yeni	GH	77	Yeni	GH	77
78	Yeni	EH	78	Yeni	GH	78	Yeni	GH	78
79	Yeni	EH	79	Yeni	GH	79	Yeni	GH	79
80	Yeni	EH	80	Yeni	GH	80	Yeni	GH	80
81	Yeni	EH	81	Yeni	GH	81	Yeni	GH	81
82	Yeni	EH	82	Yeni	GH	82	Yeni	GH	82
83	Yeni	EH	83	Yeni	GH	83	Yeni	GH	83
84	Yeni	EH	84	Yeni	GH	84	Yeni	GH	84
85	Yeni	EH	85	Yeni	GH	85	Yeni	GH	85
86	Yeni	EH	86	Yeni	GH	86	Yeni	GH	86
87	Yeni	EH	87	Yeni	GH	87	Yeni	GH	87
88	Yeni	EH	88	Yeni	GH	88	Yeni	GH	88
89	Yeni	EH	89	Yeni	GH	89	Yeni	GH	89
90	Yeni	EH	90	Yeni	GH	90	Yeni	GH	90
91	Yeni	EH	91	Yeni	GH	91	Yeni	GH	91
92	Yeni	EH	92	Yeni	GH	92	Yeni	GH	92
93	Yeni	EH	93	Yeni	GH	93	Yeni	GH	93
94	Yeni	EH	94	Yeni	GH	94	Yeni	GH	94
95	Yeni	EH	95	Yeni	GH	95	Yeni	GH	95
96	Yeni	EH	96	Yeni	GH	96	Yeni	GH	96
97	Yeni	EH	97	Yeni	GH	97	Yeni	GH	97
98	Yeni	EH	98	Yeni	GH	98	Yeni	GH	98
99	Yeni	EH	99	Yeni	GH	99	Yeni	GH	99
100	Yeni	EH	100	Yeni	GH	100	Yeni	GH	100